

ERDÉLYI HIRADÓ.

Országgyűlés tekintetéből folyó évi majus 15-től december végéig rendkívüli előzetést nyitunk.

Előfizetési díj az irt időre, postán hetenkint négyszer küldve nyolcz- kétszer küldve pedig hét rft 30 kr. p. p.

Aprilis elejétől való számokkal már nem szolgálhatván, hasonló nehézség kiküldése végett siető megrendeléseket kérünk.

Szerk.

Tartalom. Követválasztások. Elemazzuk az uniótörvényt. Mi újság a királyföldön. Abrudbánya. Czafolat. B-osi levelek. Külföld. Hirdetm.

Báró Józika János huszárcapitány nyilatkozata után írhatjuk, hogy báró Józika Samuel a kancellárságról lemondott.

KÖVETVÁLASZTÁSOK. Hunyadmegyéből: gr. Kun Gothárd és Kakucsai Elek. Háromszekből: Berde Mózes és Szentiványi György. Fogarásból: Boér Antal és Benedek István.

Elemazzuk az uniótörvényt. E' lap 351. számában közöltük a' törvény-czikket, mely a' két hon egyesüléséről Pozsonyban végkép megalakult. És már akkor kimondók, mikép oly honpolgárról, kit e' törv. cikk nem elégitne ki, rosz akaratnál egyebet föl nem tehetünk.

Ezt akkor általánosan mondtuk, most kísértünk meg az Erdélyben létező és létezhető minden véleményárvolatot egyenkint szembe állítani e' törvényt, hogy állításunk még azok előtt is, kik restellenek saját agyukkal gondolkozni, kétségbehozhatlanná derüljön.

Az uniónak elvileg nem több-, hanem mindensége van Erdélyben. Legalább mi sem nemzetet, sem törvényhatóságot, sem választásfelekezetet nem hallottunk eddigelő az egyesülés elve ellen nyilatkozni. A' magyar megyéknek egyen, a' székely székeknek hasonlólag egyen kívül mind tudjuk az uniót, még pedig feltétlenül kívánó határozatait; a' városok hatóságilag, az oláhok hírlapjaik- és proclamatiókban meleg rokonszenvet; a' szászok ugy hatósági mint hírlapi téren, ha nem is mind rokon-, legalább ellenszenvet, az elv iránt, nem nyilvánítottak.

Hol ágaznak hát el a' nézetek?

Ama kérdésnél: feltételes vagy feltétlenül legyen-e az unio?

Talán nem fogtok optimismussal vádolni, ha azon szilárd hitben élünk, mikép Erdélyben ma legtöbb gondolkozó főt azon vélemény számít, mely azt tartja, hogy az egyesülésnek, országgyűlési hosszás alkudozások kiküldése 's ez által a' jelen körülmények közt legfontosabb tényező, az idő megnyerése tekintetéből, minden feltételezgetés nélkül rögtön kell megtörténni.

Hitünk szerint tehát így gondolkoznak legszámosabban. 'S már most nézzük, találhat-e e' véleményfél a' kezünk alatti törvényben teljes megnyugvást?

Őszinték akarunk lenni 's azért kimondjuk, hogy ha már valaki okvetetlen gáncoskodni akarna az uniótörvényben, csupán ezeknek lehetne némi látszólagos ürügyök. Mert hiszen mondhatná a' feltétlenül unio barátja: én e' törvényt nem érek célta, miután a' 4. § feltárja a' diaetalis tractatusok sorompóit, hol aztán, törvényhozási működésünk eddigi sikerességéből indulva ki, évtizedig is száguldozhatunk eredménytelenül. És a' 6. §. annyira biztosítja Erdély minden külön törvényeit és szabadságait, hogy az elvileg kimondott unio currente rota elvégre lehetne épen egyéb, mint unio.

Ismételjük: ha valakinek csakugyan lehet

aggodalma az uniótörvényben, az nem más, mint a' feltétlenül egyesülés barátja. Azonban mi, kik a' feltétlenül unio ohajtóinak 's igénytelen munkásainak valjuk magunkat szívvel lélekkel, mi, kik a' törvény három első §-val is teljesen meglettünk volna elégedve, 's így nézet-rokonink ügyében illetékes szószólók lehetünk, mi — tultesszünk amaz aggodalomon. Hiszen ott áll az 1. és 2. §§-ban, hogy az unio kimondásával az eddig két ország törvényhozása azonnal egyesül, honnan önként következik, hogy mindazokat, mik a' 4. és 5. §§-ban teendőül kifejelek, az egyesült törvényhozás fogja igazítani. És ha egy törvényhozó testben nincs anynyi erő, hogy a' nemzet közakarátának életet adjon, minden aranyfüggőpecsétés diploma, jog- és szabadság ígérő bombasticus kifejezései csak pengő érc és zengő cimbalom.

Mi tehát a' törvényt meg vagyunk elégedve 's azt hisszük, többségünk van; és így az unio kérdése feltétlenül is el lenne döntve.

Amde mi nem az ominosussá vált majoritással ohajtunk a' feltétlenül uniót keresztül vinni; mi azt szeretnők, hogy ne legyen e' honnak egyetlen polgára is, ki ha örömmel nem, legalább nyugodtan ne hajtsa fejét a' kor e' sürgető parancsának. Folytassuk hát tovább házas conversationkat 's lássuk, 's ha lehet oszlassuk el mások aggodalmait is.

A' feltételezés barátit két osztályba sorozhatjuk: vannak, kik az unio által nem akarnak vesztetni; és vannak ismét, kik nyerni akarnak.

Az első osztály hívei: a' szászok, kik nemzetiségüket, municipalitásukat, néhány hatóság, melyek talán képviselőket, a' közigazgatási hivatalnokok, kik kenyerüket féltik, 's kétségen kívül számos, minden rendű honpolgár, kik a' törvénykezési szerkezetnek is olyatén központosításától tartanak, mely Erdélyre, ugy a' magánjogi viszonyok, mint ügykezelés tekintetében nyomasztólag hatna. A' földbirtokos nemességet nem is említjük: ez alkalmasint kibékült áldozata nagyságával, mely mulhatlanul békövetkezik, legyen bár egy vagy két hazája.

Mi bátorokunk elősorolt tisztelt polgártársainktól azt kérdeni: hogy ha az unio által nem akarnak az eddignél még nagyobb decentralisatiót előidézni érdekeink közt, mintegy szász hírlapi cikk írója, 's ha ismét nem akarják, hogy minden ugy maradjon a' mint van (mert ez esetben jobb tisztán kimondaniok, hogy nem akarják az egyesülést), miképen formulálnák az érdekeiket biztosító köllevelet?

Nemzetiségüket kötik ki a' szászok?

Ugyan kérjük, ha papirmalasztokkal nem akarják magukat csalétkezni, micsoda erősebb biztosítékot kívánhatnak papiron, mint az uniótörvény 5. §-ának im e' szavait: „M. hon Erdély mindazon külön törvényeit és szabadságait, melyek... a' nemzeti szabadságnak... kedvezők, elfogadni és fentartani kész.” Ismét kérjük: fejezzék hát ki jobban nekünk nemzetiségök biztosítását, mint e' két szóban van kifejezve: „nemzeti szabadság.”

Municipalitásukat akarják megóvni?

Mi ismerni tanultuk a' szászok municipalis

szerkezetének alapelveit, 's ugy találtuk, hogy ha a' tiszturalom triaracensi karjai meg nem folytatták volna csirájukban, Európa bármely országa irígyen tekinthetett rájuk. Ott láttuk a' jogegyenlőséget, de csak papiron. És már, ha a' szászok munit. alkotmányuknak nem ferdeségeit akarják sanctionálni, hanem eredeti szűzességét visszazállítani, ugyan kérdjük: micsoda erősebb garantíát kívánhatnak papiron, mert most csak papirról van szó, mint az unio törvény 5. §-ában kimondott „jogegyenlőséget.”

A' képviseletről kevés mondani valónk van. A' 69 képviselővel, akár terjedelem, akár nép szám, akár vagyonosság, akár értelmiség tekintetében arányosítsuk Erdélyt a' testvérhonhoz, meg lehetünk elégedve. Annyit mégis jó lesz a' mindig elnyomástól rettegő szász polgároknak figyelembe venni, hogy míg ők megmaradnak 22 követjökkel, a' magyar elem 13-at veszt. A' kir. hivatalosok iránt annyira méltányos e' törvényczikk, hogy míg ez előt csak ugy hivta meg őket a' kormány, ha tetszett: most ki van mondva, hogy kik a' mult erd. országgyűlésnek tagjai voltak, tagjai lesznek a' közelebbi felső táblának is. A' kir. kormányzóknak, kir. táblán, melyek az unio kimondása után csak provisórie létezhetnek mostani alakjukban, ugy hisszük senki sem fog fenakadni.

A' jelenlegi hivataltestületeknek változni, alkalmazódni kell az új formákhoz, ez igaz; de hogy ezen átváltozás következtében proletariussokká váljanak azon számos hazánkfiak, kik eddig jó hiszemmel működtek közhivatali pályán, valamint nem igazság, ugy a' magyar honi országgyűlés kimondotta, hogy nem fog megtörténni.

Hátra vannak még a' vesztetni nem akarók osztályából azok, kik attól tartanak, hogy az unio után minden törvénykezési kérdéssel Pestre kell felmenni, oda leendvén minden ítélőszék összpontosítva.

Megnyugtatósnkra határozott véleményt mondani, még most, természetesen igen bajos. Hanem annyit mégis megjegyezhetünk: hogy míg eddig voltak százados pereink, 's 3 forintért is Bécsbe utaztunk fel, ezentul a' százados pereknek az ősiséggel együtt vége, az ítélőszékek, törvényhatóságok hatásköre megleend határozva és szilárdítva, az ügyfolyam egyszerűsítve; a' helyet, hol ítélőszékeink egybeülendnek, a' közös törv. hozás jelelendi ki, hol Erdély is illően képviselve lesz; 's a' legfelsőbbviteli szék helyére is Pestre, hol minden dolgaink végstadiumukat érendik, egy pár év mulva, a' helyett, hogy mint eddig 10-15 napig kinosan vándoroznánk, néhány óra alatt, kevés költséggel felrándulhatunk.

Azon osztályba, mely azért kötve feltételeket az uniohoz, hogy nyerjen, miután vesztéstől nincs mit félténie, tartozik az eddig jogtalan néposztály.

Az a' különös, hogy a' menyinyben e' részről határozott nézeteket lehetséges volt eddig kivenni, valóban sokkal kevesebb és kisebbszerű kívánatokat kötnek feltételekül az uniohoz, mint a' menyinyt az unio, az az Magyarországnak már megalkotott 's részint életbe is lépett tör-

vényeinek reánk is kiterjesztése tetteleg megad.

Szánalmas mosolyra kell az embernek fakadni, midőn hallja, hogy egy helyütt a vallás szabadságot, másutt a tized eltörlését, másutt ismét a hivatalképességet 's meg azt kívánja a' beata simplicitas, hogy a' ki nem magyar, legyen szabad anyanyelvén, melyen kívül ugy sem tud mást, imádni Istenét.

Ezen osztály a' mi szegény misera contribuens plebsünk. Hirlapi capacitatio odanehezen hat el közvetlenül. Azért egy dicső feladat jutott a' néppel közelebbi érintkezésben levő, a' nép bizalmát bíró egyházi és világi hivatalnokoknak: felfejteni előtte, miként azon törvény, melyben Magyarország az Erdélyi egyesülést kimondja, nemzeti szabadságot és jogegyenlőséget biztosít számukra; felfejteni, hogy Magyarországon ez nem pusztán szó többé; ott polgár és polgár között sem születés, sem nyelv nem tesz különbséget jogi tekintetben; ott már nincs robot, nincs dézma, nincs páczás szolgál- és udvarbíró; minden ember csak a' törvénytől függ, szabadon fejtheti ki természetadta tehetségeit, szabadon gyakorolhatja vallását, beszélheti és mivelheti nyelvét 'stb. És mind ezen javalmak azonnal, a' mint az unio megtörténik, reánk is kiterjednek.

Értessétek meg ezt a' néppel uraim, és ha megértette, a' nép nem oly rossz, hogy még egy pár hónapig várni ne tudjon békésen, míg most az értetlenség, termékeny föld a' rossz szándéku hitegetésnek, már is rendezavarásokban mutatkozik.

Végtelenig lehetne e' tárgyról írni és beszélni; de bizony, ha valaha, most igazán nincs ideje a' sok beszédnek. Szálljatok magatokba tisztelt polgártársaink, kikben az unio kérdése, minden irántai rokonszenv mellett, aggodalmakat keltett, 's azok nyomán, miket itt futólag elmondottunk, állítsatok saját józan eszetök bíráló széke elébe az uniotörvényt, és mintán feltalálandjátok benne mind azon biztosítókat, mit csak papíron adni lehetséges, ugy hiszszük, hogy ha eddig nem is, azon pillanattól fogva egyhangulag fogjátok vizsgágozni, mit mi apr. 18-án mondánk: hogy ha mégis lenne Erdélyben oly ember, ki az egyesülés kérdését Erdély külön országgyűlésén, a' feltételezgetés hosszadalmas és kétes terére vinni nem áttallaná, az ilyenről a' hon és uralkodó ház érdekeit kockáztató rossz akarathoz egyebet fel nem tehetünk.

Mi újság a' királyföldön?

(Vége.) Mindennél fontosabb újság az, miszerint a' nemes szász nemzet engedményeket ada a' királyföldi oláhoknak.

Idei 458 egyetemi (universitási) szám alatt april. 3-ról egy határozat jelenik meg a' ns szász nemzet részéről, melynek erejénél fogva: azon örvendetes tapasztalat nyomán, mivel hogy a' királyföldön lakó oláhok miveltebb része, főleg az újabb időkben, vérei között polgárisultságot és miveltséget terjesztetni igyekeznek; mivel ezen törekvést, mint nagyobb és terjedtebb jogok és szabadságokra készítő legbiztosabb eszközt, a' ns szász nemzet ereje szerint támogatni kívánja; mivel hogy a' ns szász nemzetnek különösen érdekben áll az oláhokat a' szellemi miveltség és erkölcsi nemesültség azon fokára eljutva látni, hol ők a' szász nemzet törvény- és alkotmányos intézményeinek teljes mértékben részesei lehessenek; végre mivel hogy elérkezettnek hiszik azon időpontot, melyben a' szász nemzet intézményeiben, a' mennyiben a' jelen kor szükségének meg nem felelnek, törvényes uton javítások tétessenek: mindezeknél fogva, az általános haladás jelen pillanatában, a' nemes szász nemzet mulaszthatlan tisztének vallja, a' királyföldi oláh lakosokra nézve, a'

jog és civilizatio érdekében következőket határoznai:

1) hogy ők a' szászokra nézve fenálló feltételek alatt községi tanácsokba, helységi és kerületi hivatalokra vallási tekintet nélkül választathassanak;

2) műhelyekbe mint inasok, czéhekbe mint mesterek, a' szászokra nézve fenálló feltételek alatt, választathassanak;

3) a' n. e. oláh lelkészeknek a' közhelelyekből, hol vannak, illő papi birtokrész (canonica portio) szakasztassék; hol nem volnának, sem pénzzel szerezni nem lehetne, az illető majorsági pénztárból illő évi fizetés rendeltessék;

4) a' n. e. oláh lelkészeknek a' királyföldön azon személyes kiváltságaik legyenek, melyekkel a' több bévett vallások lelkészei bírnak.

Eddig az egyetemi határozat.

És én idvezlem azt lelkem teljes örömevel, nem azért mintha az oláhok igényeit általuk kielégítve látnám, hanem idvezlem azért, mert abban négy nagyszerű, századokon keresztül tagadott tényt látok visszavonhatlanul elismerve, a' nemes szász nemzet által dicséretes loyaltással kimondva, tényeket, melyeket mi csak néhány hónappal ezelőtt e' lapokon állítván, az érdemes szász író urak néha a' legoktalanabb kifejezésekkel illetni nem átalottak. Tény t. i.

a) az, hogy az oláhok között már most (april 3-n, valóban hamar!) miveltek, tehát jogképesek számosan vannak; pedig midőn őket hónapokkal ezelőtt czéhekbe, közhivatalokba felvétetni sürgetők, 's a' szász monopolistákat olykor keményebben is megrovók, mindig azt felelték: nincsenek oda képezve, hogy jogokkal felruháztassanak. Már most ezt többé a' nemzet meghazudtolása nélkül nem mondhatják. És ez vajmi nagy nyereség! Tény

b) az, hogy a' miért szász atyánkfiai püspök Leményt pár évvel ezelőtt lázítónak kiáltották, (lásd Schuller védirtat) azon állítások, melyeket ugyanazon tisztelt püspök 1847-ik országgyűlési panaszirata és e' lap dolgozó társi oláhok melletti felszólalásai során több ízben előadtak, melyeknek megczáfolásáért Schuller 50 aranyat dugott zsebébe, és a' miket a' szász hírlapok mindannyiszor rágalmaknak és hazugságoknak kiáltottak, tetteleg, ime határozat során, az ország színe előtt, igazságoknak ismertettek el 's eképmind a' tisztelt püspök urnak, mind e' lap dolgozóinak (kiknek állításai oda mentek ki, hogy az oláhok egyebeken kívül a' fenérintett polgári jogokból is ki vannak és pedig az Andreamum ellen vannak kizárva) a' közvélemény előtt fényes elégtételön szolgáltatva. Tény.

c) az, hogy a' szász nemzet intézményeinek hiányait maga is átlátá, 's azokat törvényes uton a' kor igényeihez alkalmazni késznek nyilatkozik. És ez megint roppant nyereség. Eddig, egyes elhangzott indítványokat kivéve, bibliának hitte őket, melyhez valamit adni vagy belőle elvenni vétek. Pedig egyes jó oldalai mellett, mit örömet ismerünk el, jelességeiből kiforgatottabb, burocratiai kinövésekben gazdagabb, 's ez által kor és szabadság mai fogalmaival ellenkezőbbé vált intézményeket alig ismerhetni, mint épen a' szászokéi. Tény végre

d) az, hogy végre valahára a' ns. szász nemzet is a' jog és civilizatio, nem pedig csak saját vére, külön java, kiváltságai érdekében kezd cselekedni; hogy az oláhok szellemi fejlődését saját érdekében állónak hiszi, 's e' fejlődést elősegíteni mulaszthatlan tisztének vallja. 'S ez megint, ha a' régi e' tekintetbeni nézeteket emlékünkből visszaidézzük, szerfelett nagy nyereség.

És a' midőn én e' határozatot, elvonatkozva az iméntiektől, magában is fontosnak, dicséretesnek örömmel ismerem el, szabadjon

alkotmányos szász polgártársimhoz néhány alkotmányos kérdést intéznem. Kedélyeket ingerelni nem akarok. De hogy az oláhügy, mely Erdélyben a' nép ügye, a' királyföldön másképp mint az Andreamum privilegium, a' megyéken másképp, mint a' teljes jogegyenlőség, egész igazság, a' magyarhoni tények, a' kor kívánatai alapján fejtesse meg, (mert az Andreamum, mindez utolsókat magában foglalja, minden tekintetbeni egyenlőséget biztosítván a' királyföld lakosaira nézve) nem kívánhatom, nem helyeselhetem. Tökéletes igazság hazánk minden fiának. Ide kell törekedni és pedig most vagy soha.

Kérdéseimet pedig annyival bizvástabb teszem, mivel ez ügyben magam is némi ismeretet szerezvén, 's itt ott érette némieket tevéns, szeretném valahára sikerrel bevégezve látni; már pedig az iménti engedmények, mint értesülve vagyok, a' miveltebb oláhokat teljességgel ki nem elégítik, 's nem is elégíthetik.

Első kérdésem az: önök elősorolt engedményei azon miveltebbek számára vannak é adva, kik civilizatiót és miveltséget terjesztenek véreik között, vagy pedig azokéra, kik között civilizatio és miveltség terjesztetik. Ha az első áll, szomorú dolog, sőt gunyos játékozás, e' miveltebb férfiakat czéhbejuthatásra, falubiróságra, kerületi tisztségekre képesíteni. Ha az utolsó, kár volt nyilván ki nem fejezni. Így vagy önök, vagy a' dicsért oláh egyéniségek compromittálva vannak.

Második kérdésem: most ujonnan adott vagy visszaadott jogok-e a' kérdéselt engedmények. Ujak nem. Az Andreamum századokkal ezelőtt megadta volt. Birták ők, birniok kell vala nekik azokat ama kiváltság értelmében örökké — ez oly bizonyos, mint a' nap. Önök szellemi felsőbbsege 's közbe közben erőszakoskodása vette el tőle. Tehát századokon keresztül bitortott, most nagylelkűen visszaadott jogok! De e' visszaadás csak később lesz vala helyén, midőn a' bíró, Erdély törvényhozása, az ítéletet a' mult országgyűlés határozata nyomán kimondotta.

Harmadik kérdésem: elegendők-e ezen jogok az oláhokra nézve maga az Andreamum, elegendők a' kor igényei szerint? Nem. Az idézett kiváltságlevél teljes jogegyenlőséget biztosít számukra, tehát a' magistratualis, székbeli hivatalokra, egyetemi és országgyűlési követi állomásokra is eljuthatást. Fokozatról, miveltségi qualificatoról abban szó sincs: Univer-sus populus a' Város usque ad Boralt — enynyi az egész. Megesnek benne szegényeknek, ha, mint most a' mostani engedményekért, hogy t. i. mesterinasok és falubírók 'sat. lehessenek, századokig, akint majd hogy magistratualis tisztek 's követek lehessenek, megint vagy három századig várakozniok kellene. Jöjjön el csak az unio, fejünkkel kezeskedünk, hogy a' királyföldről oláh képviselők is fognak szászokkal együtt Buda-Pesten megjelenni.**))

Negyedik kérdésem: volt-e önöknek — feltéve hogy e' határozat juris restitutio — joga önökkel törvényleg egyenlő jogu, nem képviselt, kihallgatatlan polgártársaik felett, ezen kívül önmaguk ügyében bíraskodni? Felelet: nem volt. Ha pedig juris concessio, volt-e önöknek, 180—90 ezer szász polgárt képviselő 24 követnek, mint egyetemnek joga, háromszázézeret meghaladó, önökhez kiváltsággal egyenlő oláh polgártársaikat rendelkezéseik által gyámságra aláznai, felettök állást arrogálni, jogokkal, mikkel ők régen birtak, felruházgatni? Hisz, urak, jogokat osztogatni t. hozás dolga. Hát törvényhozás-e önök egyetemi gyűlése? 'S kiket nagylelkűen jogokkal akarnak nolle velle felruházni, jobbagyaik voltak-e önöknek, vagy szolgálk, vagy páriáik,

**) Nem csak a' királyföldről, és nem csak oláh képviselők, hanem a' jogokban, kötelesekben és érdekekben összeforrott egyetemes honpolgárság bármely fajja képviselői. Szerk.

hogy most kegyesen felszabadítani méltóztatnak? Hiszen eddigelé úgy tudta mindenki, hogy a királyföldön minden ember egyenlő jogu, szabad polgár és semmi egyéb? Hogyan rendelkeznek hát önkök mégis csak amugy könnyedén 300,000 ember sorsa felett? Honnan vették önkök e hatalmat? Az Andreanumban nincs szó róla. A' statúták csak mint judiciale formot, ismerik az universitást. A' regulativum punctumok — bár ezek törvényes erővel nem bírnak, mert a' törvényhozás tudtán kívül, tehát nem igaz kamarán keltek — csak politico-administrationalis, gazdasági és judicialis kérdésekre szorítja hatáskörét. Honnan vették hát önkök, kérdjük ismét, hanemha istentől, e' hatalmat?

Véleményem tehát az: a' szász egyetem idézett határozata, mint a' törvényhozás körébe vágó, alkotmányellenes uton származott, a' legközelebbi országgyűlésen semmisítessék meg; ugyanazon alkalommal azonban a' királyföldi oláhok, a' mult országgyűlés e' tárgybeli határozata nyomán, mindazon jogaikba, melyek őket az Andreanum értelmében illetik, rögtön tétessenek vissza; nem csak, sőt mindazon jogokban, melyekben a' magyar birodalom minden népei közelebről részesültek, 's melyek az unio létesülésével az erdélyiekre is általában kiterjesztendők, még pedig nem az universitás, hanem az erdélyi vagy az egyesült buda-pesti országgyűlésen határozandó qualificatiók szerint része s ittessenek. Mutassa meg a' törvényhozás, mutassa meg a' magyar nemzet, hogy az oláhok rokonszenvét nem bírában bírja, hogy a' magyar alkotmány részeseinek, hogy a' magyar birodalom polgárának lenni dicsőség!

És most béke és egyetértés közöttünk. Isten áldása minden jó hazafin. Unio, szabadság, jogegyenlőség, testvériség!

Virulj soká te drága föld, magyar királyaink királyi ajándoka! Fenséges képed látása gyujtsa fel polgáraid lelkében a' hála halványan pislogó világát a' magyar király, hódolatot a' magyar korona, hűségi és csatlakozási érzelmeket a' magyar nemzet iránt. És ekkor és így virulj soká szép királyföld, magyar királyaink királyi ajándoka, virulj soká! honszerető szabag polgárral virulj örökre!

Rado G.

Abrudbánya, april 14. Az itteni választó közönség f. hó 5-én, meg kívánván előzni a' népet, melynek képviselője, 13 pontba foglalt kívánatait terjesztette a' tanács elébe, melyek közül némelyeknek rögtön teljesítését, másoknak minél előbbi életbeléptetését kérte. Nem czélom ezeknek terjedelmes előadásával e' lap hasábjairól valamely érdekös napi esemény közlését kiszorítani; de menyinyben — eddigi elmaradt állásunkból ki indulva — némi érdekességet csakugyan ezektől sem tagadhatni meg, szabadságot veszek ezen kívánatok nevezetesebb pontjait 's azok eredményét legalább kivonatban közleni: 1) Az unio Kolozsvár értelmében, minél előbbi létesítése végzett országgyűlés szorgalmaztassék. Szorgalmaztatni fog. 2) Vallás- és nemzet felekezetre való tekintet nélküli polgári jogegyenlőség, törvény előtti egyformaság, közteherviselés, sajtószabadság, városi belszerkezet rendezése, urbéri viszonyok megszüntetése, minden uton életbe léptetessenek. Követi utasításba megy. 3) Mivel a' n. e. görög vallásnak törvényes állásba helyezése iránti buzgó ohajtásai sikertelen maradtak, kívánja, hogy a' választó testület 40 száma 60-ra szaporíttatván, 10 választó polgár n. e. görög vallásu legyen. 4) Az egyesült görög hitűeket a' római hitvallásuakkal egygyé olvasztó korhad institutiók mellőzésével, ezen felekezetre a' catholicusoktól külön véve, 10 választó polgár e. g. vallásu legyen; 's a' választó polgárok tételében minden törvényes korn polgár hallgattassék ki. 1) A' szászok között lakó oláhjuaknak a' szász nemzet által nem maga utján elsajátított polgári jogainak rögtön visszaadása 's az oláhok

jogsértésével bételepített württembergiek viszszaadása iránti intézkedésre a' kir. főkörmányszék kéressék meg. Meg fog kéretni. 6) Miután világosságra jött a' nemcsak ezen bányász vidék, hanem az egész honi bányászat jövőjét tönkre juttatni kívánó zsidóüzérkedés, a' főkörmányszék utján sietőleg alázatosan kéressék meg a' felsége a' Rothschild-Hocheder felekezet valahai visszaterésének megtiltására. 7) Állíttassék polgári őrsereg. 8) A' leendő országgyűlési követeknek adassék utasításul annak kieszközlése is, miszerint minden vallásfelekezet egyházi szolgálóiról, nép- al- és feliskoláiról, különbség nélkül, a' status gondoskodják 'sat.

April 7-én közgyűlés tartatván, az elsőfőjermegyei ismeretes körlevél tárgyalása következtében: a) kormányzó ő nmlga rögtön országgyűlés összehívására megkéretni határozatott, 's követekke Füzi Samu és Ferenczi Dávid közakarattal akép választattak el, miszerint, ha sietőleg országgyűlés nem eszközölthetik, a' magyarországi gyűlésen is jelenjenek meg. Egyébiránt b) a' körlevél általánosan pártolotván, annak értelmében felírás határozatott. c) A' polgári őrsereg felállítás elhatározatván, annak alakulásáigis, egy a' rend és esend fentartására ügyelő, két bel- három kultánási egyénből és két polgárból álló bizottmány nevezetett ki. A' választó polgárok iránti kívánat életbe léptetettvén, azonnal 8 egyesült g. és 8 n. egyesült g. vallásu hites polgár választott oly móddal, hogy a' más két két szám is azon felekezetekbeli egyénekkel fog bétöltetni.

F.

Czáfolat*) (Az Erdélyi Hirdető 349. számában közölt „Nyilatkozatra.”) Quousque tandem abutere....? Meddig fogod még mostoha sors a' szegény oláhságot, részint az így is úgy is magyarítható országos törvények, részint a' már valóban elavult, 's reformot még a' 19-ik században sem szenvedő, sem jobbulni kívánó politikák által, mint vét, faluról, városról és országról országra hurcolni? Meddig foly még szegények, mint meg anynyi barmok felett az alkudozás? 'S miután a' mult századok viharai alatt minden municipális jogaikból lassankint kivetkeztek, meddig szabnak még önbefolyásokon kívül csak önkénysugta törvényeket? Meddig engeded még oh sors bitorolni e' nemzet nem csak polgári, de emberi jogait is? Polgári jogait, milyekkel minden bir már akkor, midőn társaságba lép, emberi jogait, melyeket nem csak elsajátítani, de elidegeníteni sem szabad. Még meddig fogják ámitani e' nemzetet a' szabadság pusztító hangoztatásával? Avagy nem azon egyagyagból lettünk mindnyájan egy teremő által? A' szegény oláhok nem szabad embernek, hanem szolgának, rabnak teremtettek-e?

Quis? quibus auxiliis etc.? Kik az oláh nemzet értelmesbjei? Hol a' nemzet fölhatalmazó irományai? hogy 1,300,000 emberből álló, ezen ország majdnem kétharmad részét tevő nép nevében, a' nemzet legderekabb férfiai megegyezésén és befolyásán kívül, kik mindig a' mindentől elhagyatott oláh nemzet felett 's körülé örködtek, kik agg anyjokról, mely őket anynyi századokon át legnagyobb ellenségei közt is megtartotta, meg nem felejtkeztek, mondom, kik azon „Többen”, kik ezen telege hittelgésekkel a' kiváltságos osztály iránt 's minden nemzetét szerető becsülezes ember fülleit sértő, nagyon sértő nyilatkozatot, ily viharos időkben a' haza szent oltárára föltenni merészlé? Le az olyannal, ki elég aljas azt merni állítani, hogy mindnyájan központosított erővel munkálódtunk, a' hon fentartására, nemzetiséggel 's minden jogokkal felruháztattunk, 's ez ország-

*) Közöljük, nem akarván senki előtt a' lapunkban megjelent cikkek által felhívott önvédelem utját elzárni; megjegyezvén, hogy mindkét cikknek végirányá egy: t. i. rokonszenvenyilvánítás az unio iránt; 's csak az indokolásban különböznek. Szerk.

nakszinte fia lettünk.**) Hol? talán a' holdban? Avagy nem most volt-e először szó a' közteherviselésről?***) Avagy nem most pendítették legelőbbször nagylelkű pártfogóink a' jogegyenlőséget? 'S még most is egy része a' kiváltságos osztálynak akarja 's megegyezik a' közteherviselésben, de más része még a' minden országokat megrázó események daczára is kiváltságaitól el nem áll (l. Wochens. 26. sz.). Avagy mik a' közterheknek alkatrészei? Nem országutak és hidak? nem adó? nem katonaszkodás? nem katonaelelmezés? 'S mindezek kinek vállait nyomják? Avagy nem az oláhságnak, kiknek szegényeknek még ezek mellett az urbéri viszonyokkal is kelle kinlódni? Ezekén kívül nincsen-e két oláh ezred országunk szélhelyein, 's a' székely huszároknak felét nem oláhok teszik-e? 'S mégis ujjonczokat is adni köteles. Ezek mind olyan országos terhek, melyek ma is az oláh vállain súlyosulnak.*4) Azon oláh tudósoknak, oláh intelligentiának nemzetiségök is van. Ennél valótlanabb kitélt tudóstól még a' 19-ik században nem láttunk; de hogyan is, hisz a' magyar törvénykönyvben hungarica, siculica és saxonica nation kívül, ha mind forgatja is, több politikailag létező nemzetet nem kaphatni. Intelligentiánk még tán nem tudja, hogy az oláh nemzet alacsony volta tekintetbe nem vétetik. Édes tudósunk hol nemzetiséged? Felelet: az ajtó kulcslyukán kukucsál, 's várja mit mérnek neki a' zöld asztalon. Ha mindezek édes tudósaink hamis állítások, világosítsatok fel ellenkező voltokról, valamint az unio jótéteményéről; mert mi az unioának ellenei nem voltunk, nem is leszünk; mi örömmel megyünk Magyarországhoz, de nem mint csikók a' vásárba (mint akarják tudósaink), hanem mint polgári és emberi jogokkal felruházott, az országnak valóságos elismert fia szegény előregedett édes anyánk öröme. Ismételve mondjuk: mi az unioat akarjuk, 's elfogadjuk a' 12 pontot úgy, hogy nemzetiségünk törvényesen biztosítva levén, nyelvünk iskoláinkban, templomainkban megmaradhasson, 's bármi hivatalt vállalni akarók, minden candidatio nélkül, arra szabadon választassanak valláskülönség nélkül.*5) A' mint ez iránt az oláh nemzet egy komoly kérdés mellett a' maga idejében erőlyesen fog fellépni; 's ha ezt nem tenné, akkor méltán nevezhetnék többben tudósaink az oláh nemzetet más nemzetek irányában méltatlan népsöpredéknek.

A' kolozsv. oláh ifjuság.

Bécsi levelek. A' Metternich herczeg lemondását egy szemtanu így beszéli:

Martius 13-án este a' polgári küldöttség a' császári lakba jutván, egy nagy terembe ért, melyben János főherczeg által fogadtatott, ki egy oldalajtón lépe bé.

Midőn a' szónok a' dolgok állását előadta, kiemelvén a' kormány tüsténti elhatározásának szükségös voltát, a' főherczeg azt felelte, hogy előre csak annyit mondhat, hogy Metternich herczeg le fog lépni. Ezen szókra belépett Metternich a' szomszéd teremből, melyben minden főherczegek 's ministerek egybe valának gyűlve, nyitva hagyván maga után az ajtót, 's így szóla elhatározott hangon: „Én nem mondok le uraim, én nem mondok le!” János főherczeg a' nélkül, hogy felelne Metternichnek, ismételte komolyan 's határozottan: „a' mint

**) A' nyilatkozat írói bizonyoson úgy értették ezt, hogy az oláhság nem mint nemzet, hanem mint kiváltságtalan osztály 's vallásfelekezet volt elnyomva. Hiszen a' nagyszámu nemes oláh család, 's a' még nagyobb számu egyesült hitűek ép azon jogokat élveztek, mint más kiváltságos osztály- 's hitfelekezetbeliek. Szerk.

***) Szó róla nem most van először, mert régi idő óta küzdenek mellette e' hon jobbjai; hanem most érlelték az európai események oda, mikép életbe kell lépnie okvetlen és haladéktalanul. Szerk.

*4) Nem csak az oláh, hanem más fajta kiváltságtalanok vállain is. Szerk.

*5) Bizunio higgyék el: ennél sokkal több, a' mit az unio azonnal megad. Szerk.

mondám, Metternich herczeg le fog lépni." Erre így szólt Metternich, mély megindulással „Mi az? ez-e jutalmom a' státus's az uralkodó háznak tett ötven esztendei szolgálatomért." Ezen szavakra, a' kir. családi tanácsnál egybegyűlve levő urak gunyos kacajra fakadtak, mely kacajnak hallása Metternichet egészen letiporta. „Ha ugy vélekednek, monda Metternich egészen el változva, 's lelke belsejében meg-rázkodva, ha ugy vélekednek, hogy lelépésem a' csendet helyre állítja, ugy leteszem ő felsége kezei közzé hivatalomat." Erre megfordult, 's elhagyá a' teremtet.

A' Metternich rendszere, számos egyéb okokat tekintetbe nem véve, már csak azért is kárhuzatos, mert a' természet törvényén épülő szellemi kifejlődésnek vakmerő kezekkel gátot akart vetni. — Az elemek ereje ellen emberi erő tehetetlen, még sokkal tehetetlenebb az a' szellemi világban és szabadulás nélkül sodródniak örvénybe az ellene szegülőök. Csudálni lehet, hogy Metternich 's elvbarátjai ez igazságot által nem látták, hanem megátalkodva küzdtek a' lehetetlenséggel.

Metternich és rendszere megbukása az egyetemi ifjuság állhatatos elszántságának mive, melynél fogva halogató biztatásokkal meg nem elégedvén, mind addig meg nem nyugodtak, míg valóságot nem láttak. Tudva volt, hogy a' császári ház tagjai között is (Zsófía főherczegnő, 's János főherczeg) voltak olyanok, kik tanácsosnak tartották a' kor igényeinek engedni; meg lehet tehát, hogy ennek tudása, talán több mint tudása bátorító befolyással volt az ifjuság elhatározottságára.

A' bécsi polgárság, 's az aristocrazia (vagy is inkább az ausztriai rendek, mert a' többi még most is hátra tartja magát) csak akkor fogott kezét az ifjusággal, midőn az első lökés már megtörtént, megrendítette az addig rendíthetetlennek tartott épületet, 's reményesség kezdett mutatkozni a' jó kimenetelhez. A' bécsi polgárság alsóbb része sokkal kevesebb miveltéssel 's hazaszeretettel bír, sem hogy a' sajtószabadságért 's alkotmányért veszélyt megvető lelkesedésre képes volna; nagyobb része nem is tudja micsoda fán teremnek azok.

A' polgárság miveltébb része pedig, melynek képviselőjéül az iparegyesületet lehet venni, az általa szavazott feliratban (adress) oly homályos és félénk kifejezéseket használt, hogy ha az ember nem tudná mit akartak, alig lehetne kitalálni.

Az alsó ausztriai rendek felírása, bár ha nyiltabb 's határozottabb vala is, mint az iparegyesületé, nem felelt meg tartalmára nézve a' nagy célnak, 's a' kor kívánatának.

A' martiusi nagy napok eredményei:

1) nemzeti őrség,

Vasárnap az innep első napján nem adunk lapot; e' hiányt a' keddi számmal pótolandván.

2) sajtószabadság,

3) alkotmány.

1) Nemzeti őrség.

A' nemzeti őrsereg felállításának nem lett még az a' jó sikere, a' mit vártak: egy részről azért, mert a' kormány nem ápolja ezen intézetet oly szeretettel, a' minővel kellene, más részről pedig, az igazat megvalva azért, mert a' bécsi nép, a' lelkesedett tanuló ifjuságot kivéve, nagyobb barátja kényelmének, mint hazája alkotmányos kifejlődésének. A' nemzeti őrség fővezére gróf Hoyos (egy szoros katonai fenytékhez szokott, 's abban megvénült altábornagy) igen katonáson beszél napi parancsaiban, kivált eleinte, midőn az őrsereget, minden legkisebb, egyes személyektől eredett rendtelenségért közönségesen megdorgálta, sőt némi részben még nevetéssé is igyekezett tenni. Elkerülhetetlen, hogy egy még csak kezdődő intézetben eleinte rendtelenségek ne történjenek, 's ha történnek, nem tesz jó benyomást sem a' népre, sem az őrseregre annak gunyos közönségsé tetele, hanem tanácsosabb lenne azokat, a' menyinyben lehet csendesesen 's minden láрма nélkül orvosolni. Egy napi parancsban első köteleességévé tétetett a' nemzeti őrségnek, a' közcsendet zavarni célzó ártalmas befolyású hirdetések az utcák szegeleteiről leszakasztani, 's terjesztőiket nyakon csipvén, megbüntetés végett átadni. Ezen későbbre nyugtató világosításokkal bővített rendelet méltó elégtelenséget szült, mert a' nemzeti őrségnek magosabb hivatása van, mint csupa rendőrszolgálat; egyébiránt is, a' boldogult censuránál még türhetlenebb neme lenne a' kényuralkodásnak, ha minden egyes nemzeti őrszemély szerint fel lenne hatalmazva az utczalapok ártalmas, vagy nem ártalmas volta felett bíraskodni, 's az egy oldalulag hozott itéletet tüstént teljesedésbe venni. Elkedvetleníti továbbá a' nemzeti őrsereget a' hosszas és terhes szolgálat, (hetenként kétszer, háromszor huszannégy órá) minden aprólékos lármára való őrszerezhívások, 's végképpen elrendezésök csiga módjára való haladása, míg a' fenyték tárgyában bezzeg nem késtek számos czikkekből álló szigorú rendelkezést tenni. A' tiszték szembetűnő megkülönböztetése is a' formaruhára nézve sok roz volt csinál. Gróf Hoyos teljességgel nem népszerű, okkal és ok nélkül sokszor megtámadják; állása tehát sok kellemetlenséggel levén egybekötve, épen nem irigylésre méltó.

A' nemzeti őrsereg száma most sokkal kevesebb mint eleinte volt, 's napról napra kevesedik, azon mértékben terhesedvén a' szolgálat a' megmaradottakra nézve.

Szóban van 's több oldalról sürgetik, hogy

az eddig csak önkéntesekből álló nemzeti őrséget, ezután kötelezetté tegyék. E' szabály előre láthatólag szükségszerű fog lenni, mert tagadhatatlan, hogy a' nemzeti őrség dolgában egy kissé meghűlt a' bécsiek eleinte oly forró hazafisága.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madridban is mart. 26-án este republicanusok által vezetett utczanép megkísértette volt a' lázzadást, de siker nélkül, mert a' kormány korán értesülvén e' szándékról, nagy katonai erővel a' lázzadást lesújtotta. Két részről 50 maradt halva, 150 sebesült meg, 's 300 elfogott egyén esett a' kormány kezébe. A' cortesek gyűlése elosztott. Az alkotmányos személybiztosítékok fel-függesztődtek. Oluzagát elfogták.

Anglia. Mint a' közelgő pestis újában álló tartomány e' ragály veszélyétől, úgy rebeg London a' belsejében rejlő kóroanyag öntudatában a' lázzadástól. A' chartistákról, ez új alkotmányt kívánó pártól az a' hír terjedt el Londonban, hogy apr. 10-én demonstratiót akarna tenni; ezen hirre a' kormány temérdek fegyvert hozatott ki a' toveri fegyvertárból, 's a' középületekbe lerakatta; a' jobb polgárok pedig a' város különböző részeiből siettek a' rendőri hivatalokba, beiratni magokat békeőröknek.

Igy rebeg Oroszország is. A' jobbágyok vagy is rabszolgák állapotán könnyített ugyan egy mákezemnyit, de ő maga érzi, hogy az anynyi mint semmi, szemben Európa többi részeivel, hol többé másnak szolgáló ember nem létezik. Warsóban Paskewits helytartó, mivel csalhatlanul hiszi a' lengyelek fölkelését, a' legszigorubb rendeleteket tett. Azon esetben, ha Warsóban valami zendülés, mozgás történne, a' házbirtokos köteleztetik házában utczára nyíló kapuit bezáratni, onnan szolgálatbeliellen kívül senkit ki nem bocsátani; a' ki mégis ily esetekben az utczán találatik, mint bűnös kereset alá esik. A' házbirtokos, házmester és ház- vagy szobabérlő, ha az ablakokból lövés történne, kezeskednek a' lövésekért 's a' lövéseket kipuhatolni köteleztetik.

Német hírlapok szerint Napier admiral parancsot kapott, hogy egész hajóhadával siessen a' középtengerről a' baltitengerre. Az orosz-lengyel-kérdésben Anglia határozottan Poroszhoz részére állott, 's azon angol hajóhad a' poroszoni és más német kikötőket az orosz hajóereg törtéhető megtámadásától védelmezni fogja.

Ujabb. Paduából apr. 9-éről jött tudósítás szerint Veronát a' sardiniai sergek elfoglalták.

HIRDETÉSEK.

az Erd. Híradó 353-ik számához április 21-én 1848.

HIRDETMÉNY.

(3) A' bankigazgatóság, az ausztriai nemzeti bank állását folyó évi mart. 28-ról ezennel köztudomásra juttatja.

Az ausztriai nemzeti bank állása mart. 28-án 1848.

Van.		Kell.	
	fr.		kr.
Pengő pénz	53,155,185		34%
Leszámitolt váltók 5—95 napi lejáratul	83,240,138		26
Letelt zálogok előlegezés mellett, legfeljebb 90 nap alatt kifizetendők	12,213,600		—
Biztosított státusadósság	81,185,234		21%
Biztosított kölcsön Magyarhonban	1,077,587		7
	230,871,745		30%

Forgásban levő bankjegyek	198,392,665		—
Folyó számadások letisztázása	2,106,480		30%
Bankalap 50,621 darab részvény után egy egy rész-			

vényérték eredetileg 600 pftjával . . . . . 30,372,600 —
230,871,745 30%

Bécs, 1-ső april. 1848.

B. Léderer Károly,
bank-kormányzó.

Liebenberg Leopold,
bank-igazgató. (3)

Könyv- és könyomda haszonbérbe adása.

(1) A' kolozsvári ref. főiskola **könyv- és könyomdája** f. év october 1-ső napjától kezdve 10 évekre, a' közelebbi junius hó 13-kán szabad kézből vagy árverés útján haszonbérbe fog adatni. Ezen intézet több lakó szobákkal, tágas udvarral, szép kerttel 's a' könyv- és könyomdához szükséges minden készülékekkel czélszerűen van ellátva. Bővebb értesítést lehet venni bérmentes levél által.

tal Kolozsvártt igazgató tanár Tunyogi Cs. Józseftől. (3)

AZ „OROSZLÁN“ CZIMÜ VENDEGLŐ SZÁSZRÉGENBEN.

(1) Ezen egész ujon diszített vendéglő a' város piaczn fekszik — magában foglal földszint billiárdházat, ebédlő termet, több szobát és 25 lóra való istalót.

E' vendéglő, rend, kényelem, tisztaság- és jutányosság által kiváltkép ajánlja magát. (3)

Goldner Sámuel,

Szerkeszti és saját betűivel nyomatja Méhes Sámuel.